

BOJ PROTI CHUDOBĚ, SOCIÁLNÍMU VYLOUČENÍ A DISKRIMINACI

Podporou členských států v boji proti chudobě, sociálnímu vyloučení a diskriminaci sleduje Evropská unie cíl posílit otevřenost a soudržnost evropské společnosti a umožnit všem občanům rovný přístup k příležitostem a zdrojům.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Články 19, 145 až 150 a články 151 až 161 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU).

CÍLE

Boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení je jedním ze zvláštních cílů EU a jejích členských států v oblasti sociální politiky. V souladu s článkem 153 SFEU má být sociální inkluze dosaženo čistě na základě nelegislativní spolupráce – otevřené metody koordinace –, zatímco článek 19 SFEU umožňuje EU přijímat opatření proti diskriminaci tím, že bude zajišťovat právní ochranu potenciálním obětem a zavádět pobídky.

DOSAŽENÉ VÝSLEDKY

A. Boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení

V letech 1975 až 1994 Evropské hospodářské společenství realizovalo několik pilotních projektů a programů určených k boji proti chudobě a vyloučení. Vzhledem k absenci právního základu byla však činnost Společenství v této oblasti trvale zpochybňována.

Situace se změnila poté, co v roce 1999 vstoupila v platnost Amsterdamská smlouva, která mezi cíle sociální politiky Společenství zařadila boj proti sociálnímu vyloučení. V souladu s článkem 160 SFEU byl v roce 2000 zřízen Výbor pro sociální ochranu s cílem podpořit spolupráci s Komisí a mezi členskými státy.

Lisabonská strategie, zahájená roku 2000, vytvořila monitorovací a koordinační mechanismus, který stanovuje cíle a měří úroveň chudoby na základě souboru ukazatelů a referenčních úrovní, pokynů pro členské státy a vnitrostátních akčních plánů pro potírání chudoby. Otevřená metoda koordinace – dobrovolný proces politické spolupráce založený na základě dohody o společných cílech a měření pokroku při plnění těchto cílů za použití společných ukazatelů – byla uplatněna v souladu s praxí v jiných oblastech sociální politiky.

V roce 2006 byl zřízen nový politický rámec – otevřená metoda koordinace v oblasti sociální ochrany a začlenění (tzv. OMK v sociální oblasti), v jejímž rámci vznikla nová formace zahrnující tři samostatné otevřené metody koordinace pro sociální začlenění, zdravotnictví, dlouhodobou péči a důchody. Rámcové cíle sociální OMK zahrnují sociální soudržnost, rovnost žen a mužů a rovné příležitosti pro všechny. Těchto cílů má být dosaženo pomocí účinných systémů sociálního zabezpečení, účinného a vzájemného působení lisabonských cílů usilujících o růst, tvorbu pracovních míst a sociální soudržnost, řádné správy věcí veřejných a zapojením zúčastněných stran.

Svým [doporučením](#) o aktivním začleňování osob vyloučených z trhu práce z října 2008 Komise aktualizovala [doporučení Rady 92/441/EHS](#) a konstatovala, že je třeba, aby členské státy „vypracovaly a prováděly integrovanou komplexní strategii pro aktivní začleňování osob vyloučených z trhu práce, která bude kombinovat vhodnou podporu příjmu, inkluzivní trhy práce a přístup ke kvalitním službám“.

Jednou z nejvýznamnějších novinek, které přinesla strategie Evropa 2020 pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění přijatá v roce 2010, byl nový společný cíl v boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení: snížit počet Evropanů, kteří žijí pod vnitrostátní hranicí chudoby, o 25 %, a vyvést tak z chudoby přes 20 milionů lidí. Počet osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením se mezi lety 2009 a 2012 zvýšil, ale poté začal klesat. Údaj z roku 2018 ukazuje pokles o 8.2 milionu ve srovnání se scénářem z roku 2008 (Eurostat).

Za tímto účelem zahájila Komise v prosinci 2010 Evropskou platformu pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení a sestavila seznam hlavních iniciativ, např. posuzování strategií aktivního začleňování na vnitrostátní úrovni nebo [bílou knihu o důchodech \(COM\(2012\)0055\)](#). Od roku 2011 se konají výroční konference platformy, při kterých se scházejí tvůrci politik, klíčové zúčastněné strany a osoby, které byly vystaveny chudobě.

Vzhledem k rostoucímu počtu osob ohrožených chudobou následkem krize přijala Komise v roce 2013 další dvě iniciativy.

Ve svém sdělení „Za sociální investice pro růst a soudržnost – balíček opatření sociálních investic“ z února 2013 vyzvala Komise členské státy, aby upřednostňovaly sociální investice s cílem investovat do dětí a přerušit tak bludný kruh znevýhodnění.

Kromě toho Komise v říjnu 2013 předložila [návrh](#) na posílení sociálního rozměru řízení hospodářské a měnové unie v reakci na žádost Evropské rady. Jeho klíčovou součástí je srovnávací přehled sociálních ukazatelů, který je analytickým nástrojem pro identifikaci vývojů v rámci EU vyžadujících podrobnější sledování. Skládá se z pěti hlavních ukazatelů: nezaměstnanost; nezaměstnanost mladých lidí a podíl mladých lidí, kteří nejsou zaměstnáni ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy (NEET); disponibilní příjem domácností; míra ohrožení chudobou a příjmová nerovnost. Počínaje evropským semestrem z roku 2014 se srovnávací přehled stal součástí společné zprávy o zaměstnanosti v rámci roční analýzy růstu, která stanovuje strategické politické priority. Dále byly v roce 2015 do zprávy mechanismu varování, která je součástí postupu při makroekonomické nerovnováze, doplněny tři ukazatele zaměstnanosti (míra aktivity, míra dlouhodobé nezaměstnanosti a míra nezaměstnanosti mladých lidí). Na tyto ukazatele nicméně nenavazují žádné

další kroky, jelikož Komise předpokládá, že samy o sobě neznamenají zhoršení makrofinančních rizik. Evropský parlament v řadě usnesení požaduje zahrnutí dalších ukazatelů, jako je míra dětské chudoby a bezdomovectví (viz usnesení ze dne 11. března 2015 a 25. listopadu 2014).

V dubnu 2017 Komise zavedla [evropský pilíř sociálních práv](#), aby podpořila konvergenci v zájmu zlepšení životních a pracovních podmínek na stále flexibilnějších trzích práce. Všechny tři hlavní instituce EU v listopadu 2017 vyjádřily ve společném prohlášení svůj závazek k provádění pilíře. Tento pilíř stanoví sociální ochranu a začlenění jako jednu ze tří klíčových oblastí ([2.3.1 Sociální politika a politika zaměstnanosti: obecné zásady](#)).

Díky evropskému pilíři sociálních práv byla zahájena řada legislativních a politických iniciativ, jako je [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/1152](#) o transparentních a předvídatelných pracovních podmínkách v Evropské unii nebo balíček týkající se sociální spravedlnosti, který zahrnuje [nařízení \(EU\) 2019/1149](#), kterým se stanoví Evropský orgán pro pracovní záležitosti a [doporučení Rady](#) ze dne 8. listopadu 2019 o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně.

B. Protidiskriminační právní předpisy

Rok 1997 lze vnímat jako zlomový, protože do Smlouvy o založení Evropského společenství (Smlouva o ES) byl vložen nový článek – článek 13 (dnes článek 19 SFEU) –, kterým byla Rada zmocněna přijímat opatření k boji proti diskriminaci na základě celé řady nových faktorů, včetně rasového nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, věku, zdravotního postižení a sexuální orientace. V roce 2003 byl tento článek pozměněn Niceskou smlouvou, aby umožnil přijímání pobídkových opatření.

Následně byla přijata řada směrnic:

- [směrnice o rasové rovnosti](#) (2000/43/ES),
- [směrnice o rovnosti v zaměstnání](#) (2000/78/ES),
- [směrnice o rovném zacházení](#) (2006/54/EC), jež slučuje řadu předcházejících směrnic zaměřených na rovné příležitosti mužů a žen.

Ze srovnávací analýzy evropských právních předpisů o nediskriminaci (2017) vyplývá, že tyto směrnice významným způsobem posílily právní ochranu před diskriminací v celé Evropě, ačkoli v několika členských státech existují drobné nedostatky při jejich provádění.

U dalších dvou návrhů směrnic Komise zaměřených na posílení rovnosti se s Radou nepodařilo dosáhnout konsensu: směrnice o genderové vyváženosti v řídicích a dozorčích orgánech společností z roku 2012 a směrnice o provádění zásady rovného zacházení s osobami mimo trh práce (horizontální směrnice proti diskriminaci), která byla navržena v roce 2008. Směrnice o mateřské dovolené (z roku 2008, kterou se mění směrnice z roku 1992), kterou podpořil Parlament, byla v červenci 2015 stažena poté, co byla několik let zablokována v Radě. Namísto toho byla v červnu 2019 přijata [směrnice \(EU\) 2019/1158](#) o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů

a pečujících osob jako jeden z výstupů evropského pilíře sociálních práv ([2.3.1 Sociální politika a politika zaměstnanosti: obecné zásady](#)). Tato směrnice zaujímá širší přístup ke sdílení pečovatelských povinností mezi ženami a muži.

C. Financování ze zdrojů EU

Hlavním nástrojem finanční podpory je Evropský sociální fond (ESF), který poskytuje finanční prostředky EU na spolufinancování opatření zaměřených na boj proti diskriminaci a na pomoc nejvíce znevýhodněným osobám v přístupu na trh práce ([2.3.2. Evropský sociální fond](#)).

Program pro zaměstnanost a sociální inovace (EaSI) řídí přímo Evropská komise. Podporuje mimo jiné modernizaci politiky zaměstnanosti a sociální politiky. Poskytuje finanční prostředky na úrovni EU s cílem zajistit přiměřenou a důstojnou sociální ochranu, podporovat vysoce kvalitní a udržitelné zaměstnání a bojovat proti diskriminaci, sociálnímu vyloučení a chudobě. Jedna z jeho tří os, tj. osa týkající se programu Progress, poskytuje finanční podporu pro testování inovací v oblasti sociální politiky a trhu práce, jakož i pro organizace, které jim mají pomoci zvýšit schopnost rozvíjet a podporovat provádění nástrojů a politik EU.

V březnu 2014 Parlament a Rada přijaly [nařízení \(EU\) č. 223/2014](#) o Fondu evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD). Tento fond podporuje kroky členských států k zajištění materiální pomoci nejchudším osobám v kombinaci s opatřeními pro sociální začlenění.

V květnu 2018 Komise předložila návrh na vytvoření fondu ESF+ (2021–2027) s vyčleněnými prostředky ve výši 101,2 miliardy. ESF+ sloučí ESF, FEAD, EaSI, Iniciativu na podporu zaměstnanosti mladých lidí a program v oblasti zdraví.

D. Strategie EU pro konkrétní skupiny

V listopadu 2010 přijala Komise [Evropskou strategii pro pomoc osobám se zdravotním postižením 2010–2020](#) ([COM\(2010\)0636](#)), která vychází z akčního plánu Evropské unie v oblasti zdravotního postižení na období 2004–2010 a která vedla k vytvoření pilotního projektu evropského průkazu osob se zdravotním postižením a legislativních opatření, jako je Akt přístupnosti webových stránek ([směrnice \(EU\) 2016/2102](#)) a Evropský akt přístupnosti ([směrnice \(EU\) 2019/882](#)). Pokud jde o rovnost mužů a žen, nový program [Strategický závazek ohledně rovnosti žen a mužů v letech 2016–2019](#), navazuje na Strategii Komise pro rovnost žen a mužů 2010–2015, která definovala klíčové priority. Kvůli vysokému počtu nezaměstnaných mladých lidí navrhla Komise v roce 2012 balíček pro zaměstnanost mladých lidí, po němž v roce 2013 následoval systém záruk pro mladé lidi. Rada dále v únoru 2016 na základě návrhu Komise přijala doporučení o integraci dlouhodobě nezaměstnaných osob. Kromě toho Komise v prosinci 2016 zřídila Evropský sbor solidarity, aby pro mladé lidi vytvořila nové příležitosti ([2.3.3 Politika zaměstnanosti](#)).

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Lisabonská smlouva (článek 19 odst. 1 SFEU) udělila Parlamentu v souvislosti s přijímáním právních předpisů proti diskriminaci pravomoc vyslovit souhlas. Parlament se aktivně zapojil do diskuse, jejímž výsledkem bylo začlenění tohoto článku do

Smlouvy, a často vyzýval Komisi a členské státy, aby zajistily úplné a včasné provedení příslušných směrnic. Ve svém [usnesení ze dne 7. února 2018](#) o ochraně a nediskriminaci menšin v členských státech EU vyjádřil Parlament politování nad nedostatečným pokrokem ohledně horizontální směrnice proti diskriminaci a požádal Komisi a Radu, aby zahájily jednání. Rada tyto požadavky zopakovala v usneseních z března 2018 a v lednu a únoru 2019 a uspořádala plenární rozpravu na toto téma v říjnu 2019. Parlament zdůraznil, že je nezbytné bojovat proti nerovnostem jakožto nástroji k podpoře tvorby pracovních míst a růstu a vyzval k tomu, aby byla otázka rovnosti žen a mužů zahrnuta do rozpočtů a tvorby politik a aby při zavádění každé nové politiky bylo provedeno posouzení dopadu na rovnost žen a mužů. V usneseních také vyjadřuje znepokojení nad genderovým rozměrem chudoby a rozdíly ve výši důchodů žen a mužů (např. v [usnesení ze dne 14. června](#) a [16. listopadu 2017](#)). Jeho usnesení ze dne [17. dubna 2018](#) se zaměřuje na emancipaci žen a dívek prostřednictvím digitálního sektoru.

Parlament opakovaně přijímal usnesení, jejichž cílem bylo posílit opatření EU zaměřená na zlepšení podmínek a šancí sociálně znevýhodněných osob a na snižování chudoby (např. [usnesení](#) ze dne 14. března 2018 o hledisku zaměstnanosti a sociálním hledisku v roční analýze růstu).

Parlament ve svém usnesení ze dne [19. ledna 2017](#) o evropském pilíři sociálních práv navrhl řadu iniciativ k posílení sociálního rozměru, jako je např.:

- rámcová směrnice o důstojných pracovních podmínkách ve všech formách zaměstnání,
- koordinace a benchmarking kvality na evropské úrovni v oblasti minimálních mezd v členských státech,
- vnitrostátní systémy minimálního příjmu (viz též usnesení ze dne 20. října 2010),
- záruka pro děti,
- povinné dokončení sekundárního vzdělávání,
- stanovení ambicióznějších sociálních cílů v zájmu vyrovnané správy ekonomických záležitostí EU.

Komise v současné době zkoumá proveditelnost akce týkající se systému záruk pro děti. Nová Komise, v jejímž čele stojí Ursula von der Leyenová, vyjádřila záměr navrhnout záruku pro děti, jakož i řadu dalších opatření, jako je akční plán pro plné provedení evropského pilíře sociálních práv, právní nástroj týkající se spravedlivé mzdy pro všechny pracovníky, evropský systém zajištění dávek v nezaměstnanosti a nové právní předpisy proti diskriminaci, včetně nové strategie pro rovnost žen a mužů.

Aoife Kennedy
11/2019

